

Шуляк Сергій Вікторович
Щолокова Ганна Володимирівна

Іноземні військові інтервенції як феномен міжнародної політики

УДК 327.8
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-4.17>

Шуляк Сергій Вікторович
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і регіональних
студій
Університету митної справи та фінансів
вул. Володимира Вернадського, 2/4,
Дніпро, Україна

Щолокова Ганна Володимирівна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного
маркетингу
Університету імені А. Нобеля
вул. Січеславська Набережна, 18,
Дніпро, Україна

У міжнародних відносинах інтервенція є звичним і широко розповсюдженим явищем. Схильність держав до втручання у справи одна одної сприймається як постійна риса міжнародної системи, навіть як явище, тотожне міжнародній політиці в цілому, від її початку до сьогодення. Водночас проблема втручання (або інтервенції) у внутрішні справи держави продовжує залишатися не досить розробленою як в міжнародному праві, так і в теорії міжнародних відносин. Це помітно навіть у вживанні відповідних термінів. Мета статті – охарактеризувати іноземні військові інтервенції як феномен міжнародної політики, зокрема розглянути проблему розуміння сутності інтервенції науковцями та вживання ними відповідного поняття, визначення мотивів держав-інтервентів та різновидів інтервенції. Аналіз іноземних військових інтервенцій як явищ міжнародної політики здійснено відповідно до концепції «DIMEFIL» із використанням історичного, порівняльного, системного, нормативного підходів, а також підходу «рівнів аналізу».

Інтервенцію пропонується розуміти як застосування сили, тобто втручання з використанням засобів і методів ведення військових дій. «Інтервенцією» можна називати лише операцію, що проводиться в країнах, де вже існують серйозні внутрішньополітичні протиріччя, які або вже перейшли у фазу збройної боротьби, або мають тенденцію до цього. В цьому сенсі її слід відрізняти від «втручання», що здійснюється за допомогою «невійськових» засобів, а також від інших форм міждержавного збройного протистояння, зокрема «вторгнення». Застосування військової інтервенції як інструменту досягнення зовнішньополітичних цілей держави залежить від двох фундаментальних умов – мотивації та можливості. Можливість інтервенції зумовлена характеристиками цільової країни та держави-інтервента, а також характеристиками зовнішнього (міжнародного) середовища, що викликають інтервенцію, сприяють їй або ускладнюють її. Мотиви інтервенції зазвичай поділяються на інструментальні та афективні або є комбінацією цих двох груп. Відповідно до мотивації інтервента можна виокремити декілька сценаріїв (різновидів) інтервенції: опортуністична, оборонна, охоронна, іредентистська.

Ключові слова: міжнародна політика, внутрішні збройні конфлікти, інтернаціоналізовані внутрішньодержавні конфлікти, іноземне втручання, іноземна військова інтервенція.

Вступ. У міжнародних відносинах інтервенція є звичним і широко розповсюдженим явищем. Схильність держав до втручання у справи одна одної сприймається як постійна риса міжнародної системи, навіть як явище, тотожне міжнародній політиці в цілому, від її початку до сьогодення [9, с. 7].

Хоча сучасний міжнародний правовий режим, в основі якого лежать положення Статуту ООН, передбачає, що жодна держава не має права прямо чи опосередковано втручатись у внутрішні та зовнішні справи іншої держави, вони активно вдаються до інтервенцій як інструменту зовнішньої політики.

Дослідження феномену іноземних інтервенцій має принципове значення для розуміння специфіки сучасних міжнародних відносин. Поширення у світовій політиці феномену так званих «крихких держав» створює сприятливі умови для все більш активного використання збройних інтервенцій як інструменту зовнішньої політики. Неспроможність «крихких держав» захищати свій суверенітет і контролювати ситуацію на власній території створює небезпечний вакуум влади не тільки всередині цих країн, а й у регіоні, що загрожує без-

пеці та стабільності сусідів. Це змушує останніх і світову спільноту так чи інакше втягуватися у внутрішні конфлікти на території слабких або вже фактично зруйнованих держав. З цим безпосередньо пов'язаний феномен інтернаціоналізованих внутрішніх конфліктів, кількість яких, за даними Uppsala Conflict Data Program (UCDP), помітно зросла в останнє десятиліття [18].

Внутрішні конфлікти майже ніколи не бувають повністю ізольованими від зовнішнього середовища. Вони впливають і втягують у той чи інший спосіб сусідні держави. Причому останні виступають не лише в ролі їхніх невинних жертв, а й роблять свій внесок в подальшу дезінтеграцію охоплених конфліктами країн і дестабілізацію регіону [3, с. 590–591]. Досвід багатьох інтернаціоналізованих конфліктів (зокрема, в Сомалі, Лівії, Ємені, Сирії) свідчить про далеко неоднозначну і не завжди конструктивну роль зовнішніх зацікавлених гравців.

Мета та завдання. Мета статті – охарактеризувати іноземні військові інтервенції як феномен міжнародної політики, зокрема, передбачається розглянути проблему розуміння сутності інтервенції науковцями та вживання ними відповідного

поняття, визначення мотивів держав-інтервентів та різновидів інтервенції.

Методи дослідження. Розгляд іноземних військових інтервенцій як явища міжнародної політики здійснювався відповідно до концепції «DIMEFIL», яку використовують для опису засобів, що знаходяться в розпорядженні держави під час проведення нею зовнішньої політики: дипломатичних (diplomatic), інформаційних (informational), військових (military), економічних (economic), фінансових (financial), розвідувальних (intelligence), правових (law enforcement). Крім того, був застосований підхід «рівнів аналізу» (levels of analysis approach), а також історичний, порівняльний, системний та нормативний підходи.

Результати. Проблема втручання (або інтервенції) у внутрішні справи держави продовжує залишатися не досить розробленою як в міжнародному праві, так і в науці про міжнародні відносини. Це помітно навіть у вживанні відповідних термінів. «Декларація про неприпустимість інтервенції і втручання у внутрішні справи держав» (1981 р.) [5] використовує два терміни – «intervention» і «interference», які в багатьох випадках можуть однаково перекладатися як «втручання». В тексті Декларації 1981 р. вони перекладаються, відповідно, як «інтервенція» та «втручання» без проведення між ними будь-яких формальних кордонів.

Більш ранній документ ООН – «Декларація про неприпустимість втручання у внутрішні справи держав, про захист їхньої незалежності і суверенітету» (1965 р.), поділяє види втручання на збройну інтервенцію («armed intervention»), що розглядається як синонім «агресії», та всі інші форми прямого або непрямого втручання («interference»). У тексті даної декларації використовуються і такі терміни, як «пряме втручання» («direct intervention»), «підривні дії» («subversion») та «всі форми непрямого втручання» («indirect intervention») [6]. Отже, визначення поняття «інтервенція» є складним завданням. Слід зауважити, що надати універсальне визначення практично неможливо, оскільки контекст, в якому інтервенція відбувається, не скрізь однаковий, а сфера діяльності, що може бути визначена як інтервенційна, є гранично широкою.

Недостатня визначеність терміна помітна під час вживання його політиками, урядовцями, журналістами без розуміння того, що насправді є інтервенцією. Акти інтервенції не завжди відрізняють від інших форм міжнародної політики. Так, Індія говорить про американську інтервенцію у справі субконтиненту, коли американці продають бойові літаки Пакистану. Китайці бачать американське втручання, коли американці роблять заяви про порушення прав народу Тибету. Заяви Пакистану та інших ісламських країн про право народу Кашміру на самовизначення також розглядаються

як рівнозначні втручанням у внутрішні справи. Так само захист американцями іракських курдів Ірак розглядає як інтервенцію, спрямовану проти його територіальної цілісності та суверенітету. Інакше кажучи, у найширшому розумінні будь-що може розглядатися як інтервенція. Більше того, навіть *невтручання* (non-intervention) іноді розглядається як своєрідна інтервенція, як у випадку громадянської війни в Іспанії (1936–1939 рр.), коли Британія та Франція утримались від підтримки республіканського уряду, що воював з націоналістами Франко.

Дж. Розенау одним із перших у своїй статті «Intervention as a scientific concept» (1969 р.) звернув увагу на притаманну поняттю «інтервенція» неоднозначність [13, с. 149]. Пізніше Ч. Кеглі та М. Херманн поширили занепокоєння щодо концептуальної неоднозначності і на різноманітні інтерпретації «військової інтервенції», зазначивши, що одну й ту ж конфліктну поведінку можна класифікувати як військову інтервенцію, інший тип втручання або невторчання, використовуючи різні показники [10, с. 310].

Саме Дж. Розенау у згаданій статті встановив певний канон у дослідженні інтервенцій, що значною мірою зберігає своє значення і сьогодні. По-перше, він запропонував одне з перших пояснень інтервенції з метою класифікації цього явища: «Дві характеристики зазвичай пов'язуються з поведінкою, що класифікується як інтервенціоністська. Дійсно, хоча зв'язок часто залишається імпліцитним, це так широко розповсюджене в літературі, що, здається, дві характеристики мають бути необхідними атрибутами феномену інтервенції і таким чином забезпечувати основу для операціональної дефініції. Перша може бути позначена як руйнуючий угоди характер інтервенцій. Друга – це їхня владно-орієнтована природа. Інакше кажучи, всі спостерігачі з різних перспектив схильні описувати поведінку одного міжнародного актора стосовно іншого як інтервенційну, коли форма поведінки являє різкий розрив з уже наявними формами та коли вона спрямована на зміну або збереження структури політичної влади в цільовому суспільстві» [13, с. 161]. Тобто інтервенція передбачає порушення звичної, усталеної практики стосунків між державами та має на меті вплив на владу цільової держави.

По-друге, Дж. Розенау ідентифікував характеристики, що, на його думку, роблять військові інтервенції більш зручними для квантифікації та вимірювання, на відміну від інших типів впливу. Це досить великі за масштабом операції і настільки політично помітні, що обов'язково залишають сліди. Майже завжди вони надають багато емпіричного матеріалу. Можна також додати, що через те, що найчастіше інтервентами є демократичні держави, то весь процес: від прийняття рішення про початок інтервенції до її

припинення, перебуває під контролем суспільних інститутів і медіа [13, с. 155].

Однак досвід показує, що очікування Дж. Розенау були занадто оптимістичними. Дослідники дійшли висновку, що побудувати робочу дефініцію надзвичайно складно. Правознавці, зокрема, стикаються з подвійною проблемою: по-перше, врахувати суперечливі інтереси держав, які ще й можуть змінюватися; по-друге, усвідомити той факт, що публічні визначення також є системами стимулів. Наприклад, якщо військові інтервенції визначати через порушення кордонів суверенної країни ворожими військовими частинами іншої країни, як це часто траплялося, потенційний інтервент може вдатися до атаки непрямыми засобами, застосувати недержавні збройні формування, опозиційні до уряду, який він прагне атакувати [14, с. 2]. Такі дії можна кваліфікувати як інтервенцію чи ні? Водночас саме непрямий вплив є важливим складником такого поширеного в сучасній міжнародній політиці явища, як «гібридні війни». Гібридні війни передбачають запровадження дій, що часто характеризують збройні інтервенції, а саме: агресію без офіційного оголошення війни; приховування країною-агресором своєї участі у конфлікті; широке використання нерегулярних збройних формувань (зокрема, під прикриттям мирного населення); нехтування агресором міжнародними нормами ведення бойових дій та чинними угодами і досягнутими домовленостями.

У полі дослідження збройних інтервенцій існує майже всеосяжна концептуальна дисперсія. Незважаючи на вплив ідей Дж. Розенау, кожен автор прагне користуватися власним варіантом дефініції цього поняття, іноді не підозрюючи, що навіть незначні відмінності між різними визначеннями можуть суттєво змінити кількісну оцінку. Так, автори трьох баз даних, що традиційно використовуються для вивчення збройних інтервенцій (Ф. Пірсон і Р. Бауман, П. Ріган, Г. Тіллама), суттєво розходяться у визначенні інтервенції. Ф. Пірсон і Р. Бауман, зокрема, у своєму аналізі тлумачать військову інтервенцію як «...пересування регулярних військ або сил... однієї країни на територію чи територіальні води іншої країни, або силові військові акції військ, вже розміщених однією країною на території іншої, у контексті певної політичної проблеми чи протистояння. Регулярні сили тут не включають парамілітарні формування..., а отже, акції прикордонників чи поліції виключаються, що зменшує ризик врахування занадто дрібних прикордонних інцидентів, як це було у минулому» [11].

П. Ріган пропонує інше розуміння: «Концептуально інтервенція включає використання ресурсів однієї держави у спробі вплинути на внутрішній конфлікт в іншій державі. З військової точки зору, це має включати збройні сили, забезпечення, розвідку чи військову допомогу. Все це має слугувати

для підтримки наявних сил уряду чи опозиції. Економічні інтервенції можуть включати санкції чи ембарго, надання чи припинення допомоги...» [12, с. 9]. Його операційна дефініція інтервенції має такий вигляд: «Я визначаю інтервенцію третьої сторони у внутрішній конфлікт як неконвенційну (convention breaking) військову та/або економічну активність у внутрішніх справах іноземної держави, спрямовану на структури влади, з метою вплинути на баланс сил між урядовими та опозиційними силами» [12, с. 10].

Нарешті Г. Тіллама при створенні своєї бази даних користується власним визначенням: «Явні військові інтервенції є прямою військовою операцією, що відкрито здійснена регулярними збройними силами держави на чужій території, з ризиком безпосереднього бойового зіткнення, тобто війни, якщо вони зустрінуть збройний опір... Вони є іноземними військовими операціями з повною бойовою готовністю, здійсненими регулярними збройними силами, і тільки такі операції» [17, с. 23].

Ф. Санін та А. Пенья порахували, що бази даних щодо іноземних збройних інтервенцій, запропоновані зазначеними авторами, повністю узгоджуються між собою лише у 15% взятих до уваги випадків [14, с. 4]. Очевидно, що кожна зі сторін вимірює різні речі.

На наш погляд, доцільно визначати «інтервенцію» («intervention») як застосування сили, тобто втручання з використанням засобів і методів ведення військових дій, а «втручання» («interference») – як вплив на ту чи іншу державу з використанням економічних, дипломатичних та інших «невійськових» засобів. Крім того, слід відрізнити інтервенцію від інших форм міждержавного збройного протистояння, зокрема «вторгнення» («invasion»). «Інтервенцією» можна називати лише операцію, що проводиться в країнах, де вже існують серйозні внутрішньополітичні протиріччя, які або вже перейшли у фазу збройної боротьби, або мають тенденцію до цього. В цьому полягає її головна відмінність від «вторгнення», яке переважно спрямоване проти внутрішньостабільних держав і має на меті саме їхню дестабілізацію [2, с. 25–26]. На думку М. Брауна, різниця між «інтервенцією» та «вторгненням» – це, швидше, питання масштабу і форми. У першому випадку держави підтримують повстанців і ведуть війну за дорученням (проху war), при цьому намагаючись зберігати видимість непричетності. В другому – вони починають масштабне військове вторгнення, використовуючи власні збройні сили, і висувають доволі сумнівні пояснення щодо своїх намірів [3, с. 598–599].

Будь-яке застосування або загроза застосування сили завжди оцінюється в контексті міжнародної обстановки і зовнішньополітичних цілей держав. Більше того, постійно виникають нові

обставини, через які звернення до застосування сили розглядається як виправдане. Багато критеріїв визначення правомірності застосування сили враховуються саме в контексті і поєднанні з такими «новими» або «винятковими» обставинами. Неможливість уникнути подібних ситуацій і тяжкість їхніх потенційних наслідків так само, як і доступність засобів примусу, завжди враховуються у разі вирішення питання про вживання заходів у відповідь.

Вищезазначене, зокрема, стосується практики так званих «гуманітарних інтервенцій», спрямованих на захист прав людини. Широке застосування такої практики наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст., в умовах, коли міжнародна спільнота все більше усвідомлює цінність і необхідність забезпечення прав людини, призвело до потреби вироблення правових підстав для неї. Внаслідок цього завдяки зусиллям ООН у міжнародному праві з'явилася доволі суперечлива доктрина «Обов'язок захищати» (Responsibility to Protect), яка за допомогою нового трактування державного суверенітету фактично легітимізує втручання у внутрішні справи держав з гуманітарних міркувань.

Сьогодні найчастіше використовують шість міжнародно-правових підстав для легітимного застосування збройних сил однієї держави на території іншої, причому не всі з них є загальноновизнаними:

1. Право держави на самооборону на підставі ст. 51 Уставу ООН.

2. Колективна протидія світової спільноти агресії однієї держави проти іншої (колективне застосування сил міжнародної коаліції за мандатом ООН на підставі гл. VII Уставу).

3. Колективна протидія світової спільноти державі або політичній силі, що становить загрозу міжнародному миру та безпеці (за мандатом ООН на підставі принципів гл. VII Уставу; що залишається об'єктом суперечливих політичних інтерпретацій).

4. Договори (угоди) про військове співробітництво, військові бази, спільні операції або навчання.

5. Звернення легітимної влади однієї держави до влади іншої із задокументованим проханням про військову допомогу.

6. Норма, що лише формується і не є загальноновизнаючою: «Обов'язок міжнародного співтовариства захищати» (Responsibility to Protect), зокрема цивільне населення, соціальні та етнічні групи від геноциду з боку інших груп або від злочинної політики влади їхньої власної держави.

Форми і рівні втручання можуть варіюватись від прямої військової інтервенції до порівняно малоінтенсивних і маловитратних стратегій поставок зброї та надання логістичної допомоги як відкрито, так і таємно, а також надання фінансової, політичної і дипломатичної підтримки одній або обом сторонам конфлікту. Якщо втручання спрямоване на підтримку опозиції і набуває форми прямої

військової інтервенції, внутрішньодержавний конфлікт може фактично трансформуватися у міждержавний.

На думку Р. Тараса та Р. Гангулі, зовнішнє втручання має місце завдяки двом факторам. По-перше, якщо сторони конфлікту зацікавлені в такому втручанні з метою змінити баланс сил на свою користь. По-друге, потенційний інтервент має власні причини бути втягнутим у конфлікт [16, с. 79]. Отже, одним із ключових аспектів механізму інтервенції є процес прийняття відповідного рішення (про те, втрутитися чи ні у збройний конфлікт в іншій державі), яке завжди залежить від перетину двох фундаментальних умов – *мотивації та можливості*.

Наявність можливості для інтервенції залежить від характеристик цільової країни та держави-інтервента, а також від характеристик зовнішнього (міжнародного) середовища, що викликають інтервенцію, сприяють їй або ускладнюють її. Так, у цільовій державі інтервенція може бути спровокована заклик до зовнішніх сил з боку місцевих клієнтів, які відчують себе у небезпеці; інтервенції може сприяти наявність глибоких внутрішніх розколів і гострого конфлікту; і навпаки, внутрішня стабільність та опозиція до зовнішнього втручання обмежують її можливість.

Своєю чергою у державі-інтервенті поштовх до інтервенції може бути спричинений наявністю суттєвих ризиків для її інтересів або, навпаки, виникненням нових можливостей для їх просування. При цьому прийняттю рішення про інтервенцію сприятимуть: наявність непопулярного уряду; домінування військових у процесі прийняття рішень; наявність етнічних та/або релігійних зв'язків з ворогуючими групами у цільовій країні. Блокуюватимуть інтервенцію нестача збройних сил і логістичних можливостей, економічні обмеження, непопулярність або наявність опозиції до військових операцій.

Зрештою на міжнародному рівні інтервенції можуть сприяти такі фактори, як регіональна нестабільність, ідеологічні (релігійні) протиріччя між державами регіону, асиметрія у розподілі сили, поширення доктрини «Responsibility to Protect». Своєю чергою вірогідність інтервенції зменшує ризик ескалації, включаючи контрінтервенцію з боку інших держав, правові обмеження (міжнародне право, Статут та резолюції ООН).

Мотиви для інтервенції зазвичай у науковій літературі визначаються як *інструментальні* (геополітичні інтереси, територіальні амбіції, економічна користь, внутрішньополітичний порядок денний тощо), *афективні* (історичні образи, спільна етнічна та/або релігійна ідентичність, культурна близькість, спільні ідеологічні настанови тощо) або є комбінацією цих двох груп [15; 7; 8; 4]. Д. Голубев, узагальнюючи наявний досвід дослідження інтер-

венцій, виокремив чотири найбільш поширені їх різновиди (сценарії):

1. *Опортуністична інтервенція*. Таке втручання зазвичай спрямоване проти центральної влади і націлене на використання внутрішньої нестабільності в державі, яка є стратегічним противником, для її ослаблення чи зміни владного режиму за допомогою прямої військової кампанії або через надання допомоги опозиційним групам, зокрема в разі залучення їх в якості проксі-акторів.

2. *Оборонна інтервенція*. Таке втручання зазвичай має місце з боку держави, розташованої поряд із охопленою громадянським конфліктом країною, і може бути націлене, по-перше, на запобігання кроскордонним переміщенням озброєних угруповань і потоків біженців з цільової держави, по-друге, на припинення порушень кордону силами безпеки цієї держави, що переслідують опозиційні групи у прикордонних районах.

3. *Охоронна інтервенція*. Традиційно в науковій літературі, присвяченій динаміці громадянських війн, охоронна інтервенція інтерпретувалась як спроба надання допомоги спорідненій етнічній групі, що знаходиться під загрозою в умовах внутрішньодержавного конфлікту в цільовій країні. Подібна етнічна солідарність особливо акцентується в ситуації так званого «етнічного альянсу», коли група, що становить більшість населення в державі-інтервенті, водночас є пригніченою меншістю у цільовій державі, і її участь у громадянській війні сприймається як боротьба за виживання проти репресивного режиму, що провокує втручання, як правило, на боці опозиції. Проте охоронна інтервенція може бути викликана й інструментальними мотивами, пов'язаними, наприклад, із зацікавленістю зовнішнього актора у збереженні при владі в державі-об'єкті панівного режиму. При цьому афективні та інструментальні мотиви в такому сценарії не є взаємовиключними і цілком можуть поєднуватися, підвищуючи ймовірність інтервенції.

4. *Іредентистська інтервенція*. Таке втручання має місце, коли громадянська війна в державі-об'єкті переслідує сепаратистські цілі, а лідери опозиційної групи апелюють до еліти спорідненої етнонаціональної групи, яка перебуває при владі в державі-суб'єкті, з метою змусити останню (або з її ініціативи) здійснити військове втручання і домогтися інкорпорації спірної території до свого складу [1, с. 14–15].

Як свідчать наявні дослідження, інтервенція найчастіше призводить до збільшення як тривалості громадянської війни, так і її інтенсивності, а також до ймовірності поновлення в майбутньому [1, с. 15]. Вибір стратегії та часу військового втручання у розвиток внутрішнього збройного конфлікту має принципове значення для його результату з точки зору того, чи стає він тривалим або ні,

чи закінчується він перемогою уряду або опозиції, або ж мирною угодою.

Висновки. Військові інтервенції є доволі поширеним явищем у міжнародній політиці, чому сприяє сучасний стан системи міжнародних відносин, наявність феномену «крихких держав» і пов'язаних з ними інтернаціоналізованих внутрішніх збройних конфліктів. При цьому «інтервенцію» як інструмент досягнення зовнішньополітичних цілей держави, що передбачає застосування збройних сил і використання засобів і методів ведення військових дій, слід відрізнити від «втручання» – впливу на події в іншій державі з використанням «невійськових» засобів, а також від інших форм міждержавного збройного протистояння, зокрема «вторгнення».

Застосування військової інтервенції як інструменту досягнення зовнішньополітичних цілей держави залежить від двох фундаментальних умов – *мотивації* та *можливості*. Можливість інтервенції зумовлена характеристиками цільової країни та держави-інтервента, а також характеристиками зовнішнього (міжнародного) середовища, що викликають інтервенцію, сприяють їй або ускладнюють її. Мотиви інтервенції зазвичай поділяються на *інструментальні* та *афективні* або є комбінацією цих двох груп. Відповідно до мотивації інтервента можна виокремити декілька сценаріїв (різновидів) інтервенції: *опортуністична, оборонна, охоронна, іредентистська*.

Подальші дослідження іноземних інтервенцій у внутрішні конфлікти вимагають передусім уточнення самого поняття «інтервенція». Це посприяє, з одного боку, роботі науковців, які через відсутність більш-менш загально визнаного розуміння цього явища міжнародної політики стикаються з проблемами визначення та вимірювання його параметрів. А з іншого – суттєво поліпшить завдання ідентифікації та правової оцінки інтервенціоністських дій у відносинах між державами. Останнє є принципово важливим в умовах поширення у міжнародній практиці такого явища, як «гібридна війна», що передбачає використання різноманітного комплексу інструментів політичного, економічного, військового та ідеологічного впливу на супротивника.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голубев Д. К проблеме концептуализации феномена интернационализованного внутригосударственного конфликта: о недостаточности изучения роли внешних государственных акторов. *Общество: политика, экономика, право*. 2018. № 12 (65). С. 13–20.
2. Иванов А. Факторы оценки риска иностранной военной интервенции в современном мире. *Сравнительная политика*. 2016. № 3. С. 25–32.
3. Brown M. The Causes and Regional Dimensions of Internal Conflict. *The International Dimensions of Internal Conflict* / edited by M. Brown. Cambridge, MA : MIT Press, 1996. P. 571–601.

4. Carment D., James D., Taydas Z. Who Intervenes?: Ethnic Conflict and Interstate Crisis. Columbus : Ohio University Press, 2006. 264 p.

5. Declaration on the Inadmissibility of Intervention and Interference in the Internal Affairs of States. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/36/103> (last accessed: 5.08.2021).

6. Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and the Protection of Their Independence and Sovereignty. URL: [https://undocs.org/en/A/RES/2131\(XX\)](https://undocs.org/en/A/RES/2131(XX)) (last accessed: 5.08.2021).

7. Ganguly R. The Consequences of Partisan Intervention in Secessionist Wars: Lessons from South Asia. *Contemporary South Asia*. 1997. Vol. 6, № 1. P. 5–26.

8. Heraclides A. The Self-determination of Minorities in International Politics. London : Frank Cass, 1991. 291 p.

9. Hoffman S. The Problem of Intervention. *Intervention in World Politics* / Hedley Bull ed. Oxford : Oxford University Press, 1984. P. 7–28.

10. Kegley C., Herman, M.G. How democracies use intervention: A neglected dimension in studies of democratic peace. *Journal of Peace Research*. 1996. Vol. 33, № 3. P. 309–322.

11. Pearson F., Baumann R. International Military Intervention, 1946–1988. Ann Arbor, MI : Inter-university Consortium for Political and Social Research, 1993. URL: <https://www.icpsr.umich.edu/web/ICPSR/studies/6035> (last accessed: 5.08.2021).

12. Regan P. Civil Wars and Foreign Powers: Outside Intervention in Intrastate Conflict. Ann Arbor : The University of Michigan Press, 2002. 172 p.

13. Rosenau J. Intervention as a scientific concept. *Journal of Conflict Resolution*. 1969. Vol. 12, № 2. P. 149–171.

14. Sanín F., Peña A. Force and Ambiguity: Evaluating Sources for Cross-National Research – The Case of Military Interventions. *Crisis States Research Centre working papers*. Series 2 (50). London School of Economics and Political Science, 2009. URL: <https://www.lse.ac.uk/internationaldevelopment/Assets/Documents/PDFs/csrc-working-papers-phase-two/wp50.2-force-and-ambiguity.pdf> (last accessed: 5.08.2021).

15. Suhrke A., Noble L. Spread or Containment: The Ethnic Factor. *Ethnic Conflict in International Relations* / Suhrke A., Noble L. (Eds.). New York : Praeger Publishers, 1977. P. 226–230.

16. Taras R., Ganguly R. Understanding Ethnic Conflict: The International Dimension. New York : Longman, 2006. 319 p.

17. Tillema H. International armed conflict since 1945: a bibliographic handbook of wars and military interventions. Boulder : Westview Press, 1991. 360 p.

18. Uppsala Conflict Data Program (UCDP). State-based: Armed conflicts by conflict type and year (1946–2020). URL: https://ucdp.uu.se/downloads/charts/graphs/pdf_21/armedconf_by_type.pdf (last accessed: 5.08.2021).

REFERENCES:

1. Golubev, D. (2018) K probleme kontseptualizatsii fenomena internatsionalizirovannogo vnutrigosudarstvennogo konflikta: o nedostatochnosti

izucheniya roli vneshnikh gosudarstvennykh aktorov [Conceptualization of internationalized intrastate conflict: moving beyond the role of external state-based actors]. *Obshchestvo: politika, ekonomika, pravo*. No. 12 (65). S. 13–20. (in Russian)

2. Ivanov, A. (2016) Faktory otsenki riska inostrannoï voennoi interventsii v sovremennom mire [Factors of foreign military intervention risk assessment in the modern world]. *Sravnitel'naya politika*. No. 3. S. 25–32. (in Russian)

3. Brown, M. (1996) The Causes and Regional Dimensions of Internal Conflict / in Brown, M. (ed.). *The International Dimensions of Internal Conflict*. Cambridge, MA : MIT Press. P. 571–601.

4. Carment, D., James, D., Taydas, Z. (2006) Who Intervenes?: Ethnic Conflict and Interstate Crisis. Columbus : Ohio University Press. 264 p.

5. Declaration on the Inadmissibility of Intervention and Interference in the Internal Affairs of States. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/36/103>.

6. Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and the Protection of Their Independence and Sovereignty. URL: [https://undocs.org/en/A/RES/2131\(XX\)](https://undocs.org/en/A/RES/2131(XX)).

7. Ganguly, R. (1997) The Consequences of Partisan Intervention in Secessionist Wars: Lessons from South Asia. *Contemporary South Asia*. Vol. 6, No. 1. P. 5–26.

8. Heraclides, A. (1991) The Self-determination of Minorities in International Politics. London : Frank Cass. 291 p.

9. Hoffman, S. (1984) The Problem of Intervention / in Bull, H. (ed.). *Intervention in World Politics*. Oxford : Oxford University Press. P. 7–28.

10. Kegley, C., Herman, M. (1996) How democracies use intervention: A neglected dimension in studies of democratic peace. *Journal of Peace Research*. Vol. 33, No. 3. P. 309–322.

11. Pearson, F., Baumann, R. (1993) International Military Intervention, 1946–1988. Ann Arbor, MI : Inter-university Consortium for Political and Social Research. URL: <https://www.icpsr.umich.edu/web/ICPSR/studies/6035>.

12. Regan, P. (2002) Civil Wars and Foreign Powers: Outside Intervention in Intrastate Conflict. Ann Arbor : The University of Michigan Press. 172 p.

13. Rosenau, J. (1969) Intervention as a scientific concept. *Journal of Conflict Resolution*. Vol. 12, No. 2. P. 149–171.

14. Sanín, F., Peña, A. (2009) Force and Ambiguity: Evaluating Sources for Cross-National Research – The Case of Military Interventions. *Crisis States Research Centre working papers series*. No. 2 (50). Crisis States Research Centre, London School of Economics and Political Science, London. URL: <https://www.lse.ac.uk/internationaldevelopment/Assets/Documents/PDFs/csrc-working-papers-phase-two/wp50.2-force-and-ambiguity.pdf>

15. Suhrke, A., Noble, L. (1977) Spread or Containment: The Ethnic Factor / in Suhrke, A., Noble, L. (Eds.). *Ethnic Conflict in International Relations*. New : Praeger Publishers. P. 226–230.

16. Taras, R., Ganguly, R. (2006) Understanding Ethnic Conflict: The International Dimension. New York : Longman. 319 p.

17. Tillema, H. (1991) International armed conflict since 1945: a bibliographic handbook of wars and military interventions. Boulder: Westview Press. 360 p.

18. Uppsala Conflict Data Program (UCDP). State-based: Armed conflicts by conflict type and year (1946–2020). URL: https://ucdp.uu.se/downloads/charts/graphs/pdf_21/armedconf_by_type.pdf.

Foreign military interventions as a phenomenon of international politics

Shuliak Serhii Viktorovych

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of International Economic Relations and Regional Studies

University of Customs and Finance
Volodymyr Vernadsky str., 2/4,
Dnipro, Ukraine

Shcholokova Hanna Volodymyrivna

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of International Marketing
Alfred Nobel University

Sicheslavka Naberezhna str., 18,
Dnipro, Ukraine

In international relations, intervention is common and widespread. The tendency of states to interfere in each other's affairs is perceived as a permanent feature of the international system, even as a phenomenon identical to international politics as a whole, from its inception to the present. At the same time, the problem of interference (or intervention) in the internal affairs of the state continues to be insufficiently developed both in international law and in the theory of international relations. This is noticeable even in the use of appropriate terms. The purpose of the paper is to characterize foreign military interventions as a phenomenon of international politics, in particular, to consider the problem of understanding the essence of intervention by scientists and their use of the concept, determining the motives of intervening states and types of intervention. The analysis of foreign military interventions as a phenomenon of international politics was carried out under the concept of "DIMEFIL", using historical, comparative, systemic, normative approaches, as well as levels of analysis approach.

Intervention is proposed to be understood as the use of force, i.e., interference using the means and methods of hostilities. "Intervention" can only be called an operation carried out in countries where there are already serious domestic political contradictions, which are either already in the phase of armed struggle or have a tendency to do so. In this sense, it should be distinguished from "intervention" carried out by "non-military" means, as well as from other forms of interstate armed confrontation, in particular "invasion". The use of military intervention as a tool to achieve the foreign policy goals of the state depends on two fundamental conditions – motivation and opportunity. The possibility of intervention depends on the characteristics of the target country and the intervening state, as well as the characteristics of the external (international) environment that cause, facilitate or complicate the intervention. The motives of the intervention are usually divided into instrumental and affective or are a combination of these two groups. According to the motivation of the interventionist, several scenarios (types) of intervention can be distinguished: opportunistic, defensive, protective, irredentist.

Key words: international politics, internal armed conflicts, internationalized intrastate conflicts, foreign interference, foreign military intervention.